

Žák se zdravotním postižením

Text k modulu Integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Autor: Mgr. Dana Moravcová

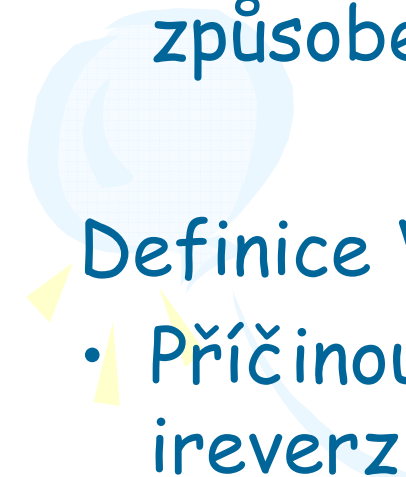

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

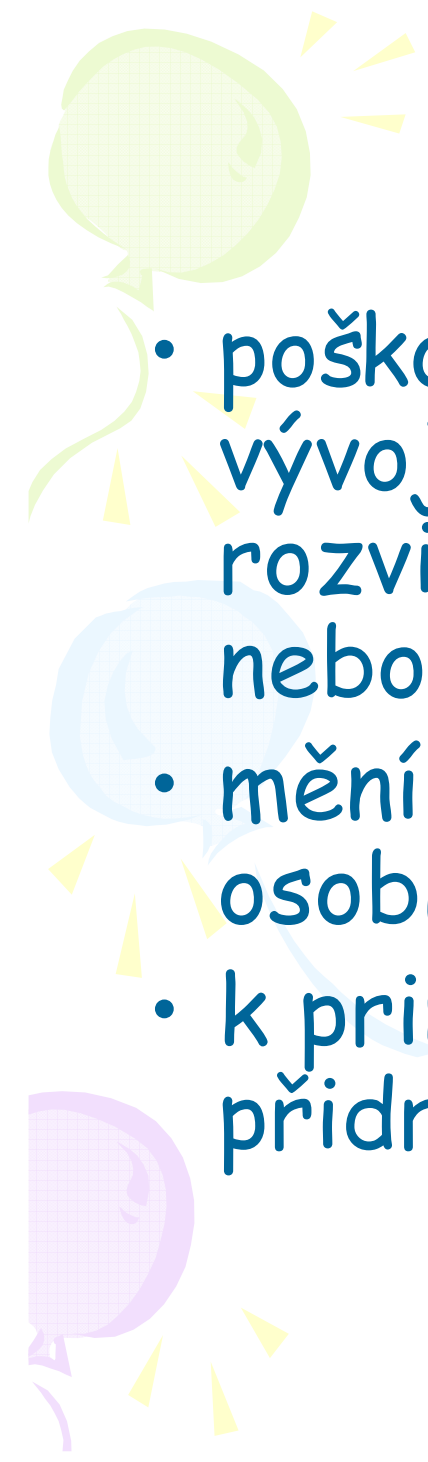
Specifické rysy osobnosti postiženého

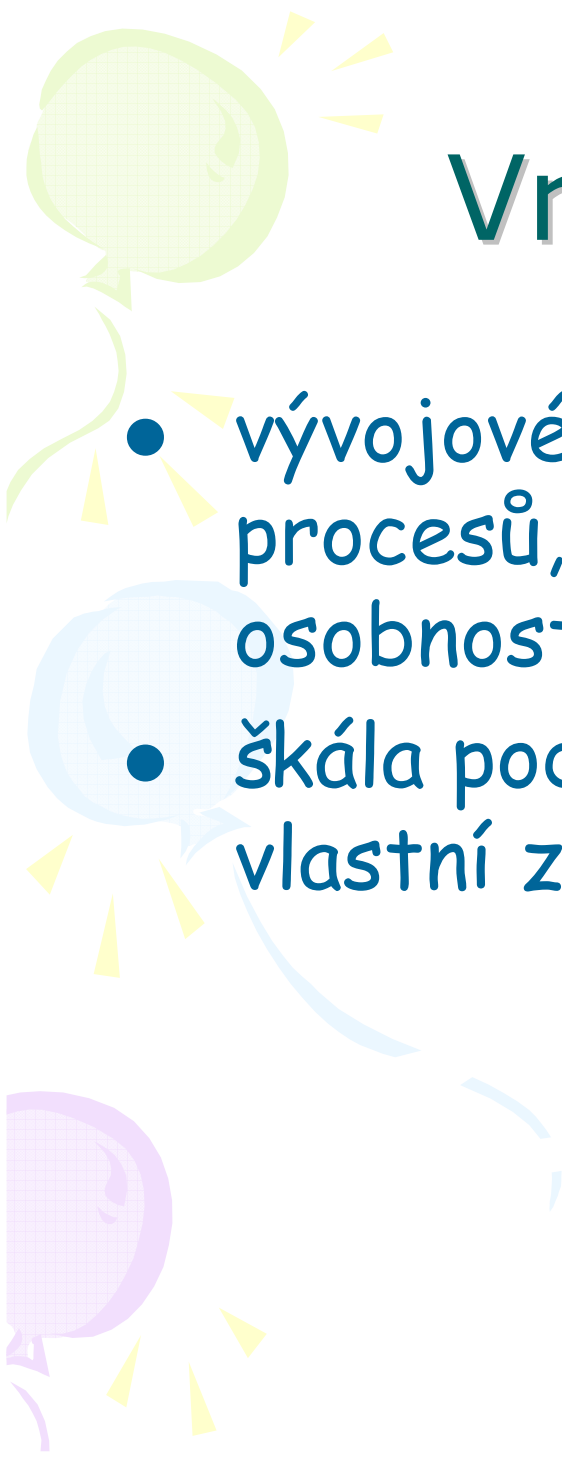
- Postižení není onemocnění, ale dlouhodobý a nevratný stav obvykle onemocněním způsobený.

Definice WHO (1980):

- Příčinou postižení jsou zpravidla dlouhotrvající, ireverzibilní biologicko-orgánové faktory, taková poškození, která definitivně odchylují vývoj jedince od běžného, normálního průběhu vývoje.
-

-
- poškození mění dynamiku, rytmus vývoje jedince (=>určité funkce se rozvinou opožděně, na nižší úrovni nebo vůbec)
 - mění se struktura výkonů a vývoj osobnosti jedince
 - k primárním příznakům postižení se přidružují i sekundární

Vrozené postižení

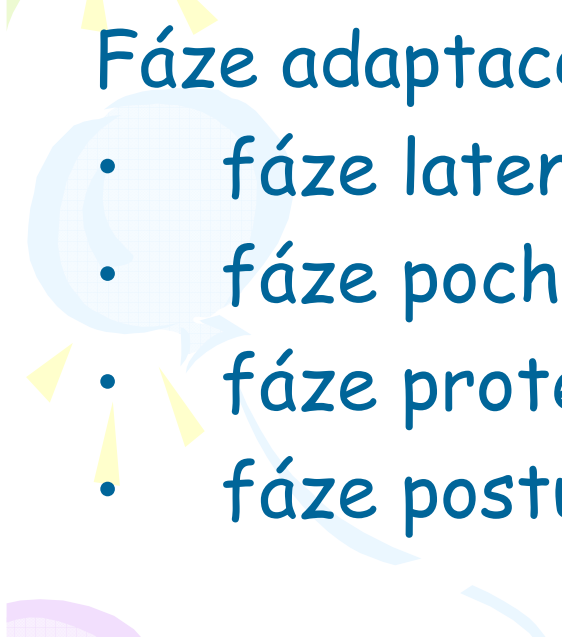
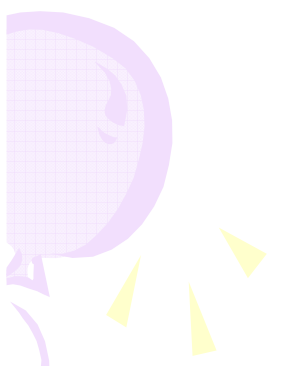
- vývojové odchylky v rozvoji poznávacích procesů, v socializaci, v rozvoji osobnosti
- škála podpůrných opatření k adaptaci na vlastní zdravotní realitu od raného věku

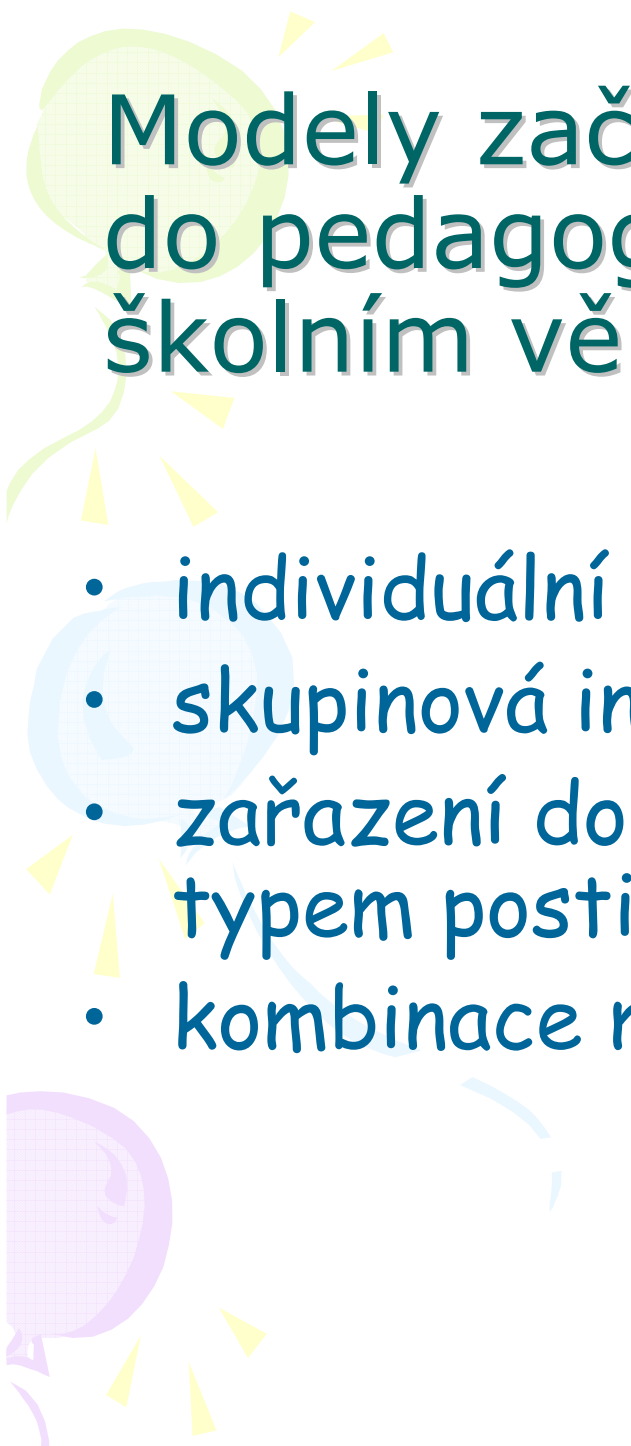

Získané postižení

- **silné emoční trauma**

Fáze adaptace na získané postižení:

-
- fáze latence
 - fáze pochopení reality
 - fáze protestu a smlouvání
 - fáze postupné adaptace
-

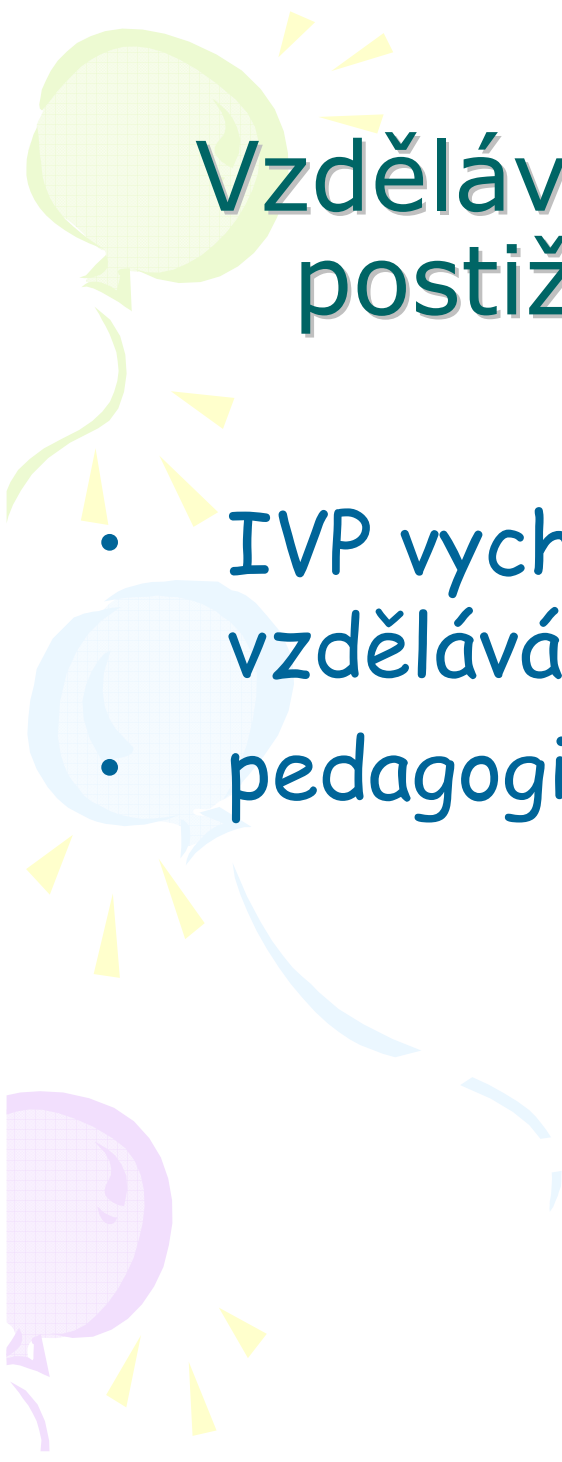
Modely začlenění žáků s postižením do pedagogického procesu ve školním věku

- individuální integrace
- skupinová integrace
- zařazení do školy pro děti s konkrétním typem postižení
- kombinace možností

Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka s mentálním postižením

Klasifikace mentální retardace:

- lehká mentální retardace (IQ 50-69)
- středně těžká mentální retardace (IQ 35-49)
- těžká mentální retardace (IQ 20-34)
- hluboká mentální retardace (IQ<20)

Vzdělávání žáků s mentálním postižením v běžné škole

- IVP vychází z přílohy RVP pro základní vzdělávání (RVP - ZV - LMP)
- pedagogická asistence

Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka se zrakovým postižením

Kategorizace zrakových postižení:

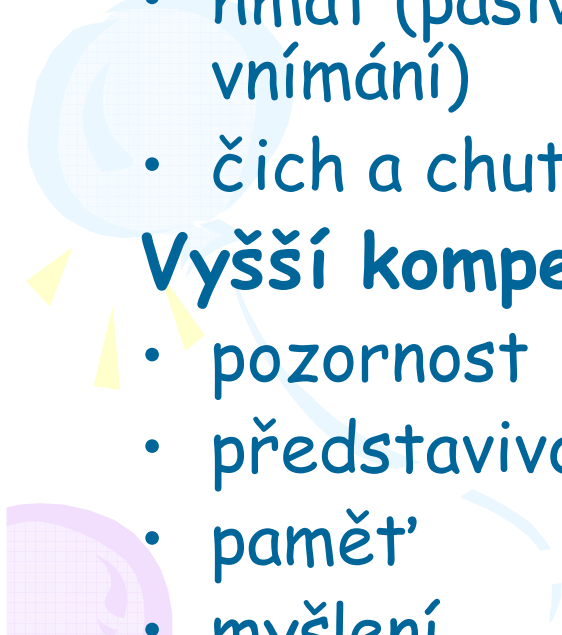
- snížení zrakové ostrosti:
 - slabozrakost: lehká, střední, těžká
 - zbytky zraku
 - praktická nevidomost
 - úplná nevidomost
- narušení zorného pole
- okulomotorické poruchy, poruchy prostorového vidění
- obtíže při zpracování prostorových vjemů
- poruchy barvocitu
- poruchy adaptace na tmu a oslnění
- poruchy citlivosti na kontrast

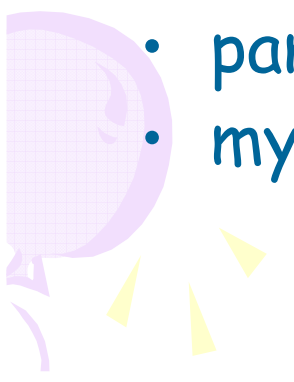
Kompenzace zrakových vad

Nižší kompenzační činitele:

- sluch
- hmat (pasivní, aktivní, instrumentální hmatové vnímání)
- čich a chuť

Vyšší kompenzační činitele:

- pozornost
 - představivost
 - paměť
 - myšlení
-

Vzdělávání zrakově postižených v běžné škole

- spolupráce se SPC
- zajištění smyslové výchovy (sluchové vnímání, hmat ad.)
- rozvoj paměti, myšlení, řeči, představ, jemné motoriky
- materiální zajištění
- personální zajištění

Vzdělávání žáka se zrakovým postižením ve speciální škole

+

- vybavení speciálním zařízením a pomůckami
- speciálněpedagogická (tyflopedická) péče
- nízký počet dětí ve třídě (4-8, od 5.tř. 10 dětí)

-

- chybí konkurence zdravého prostředí (menší motivace k dosažení maxima)
-

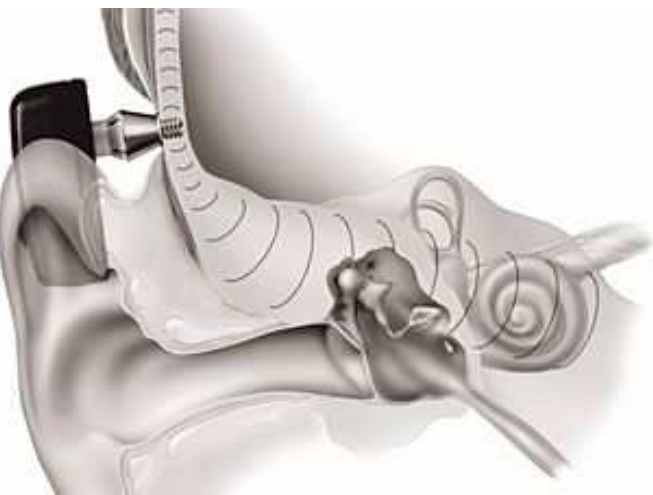

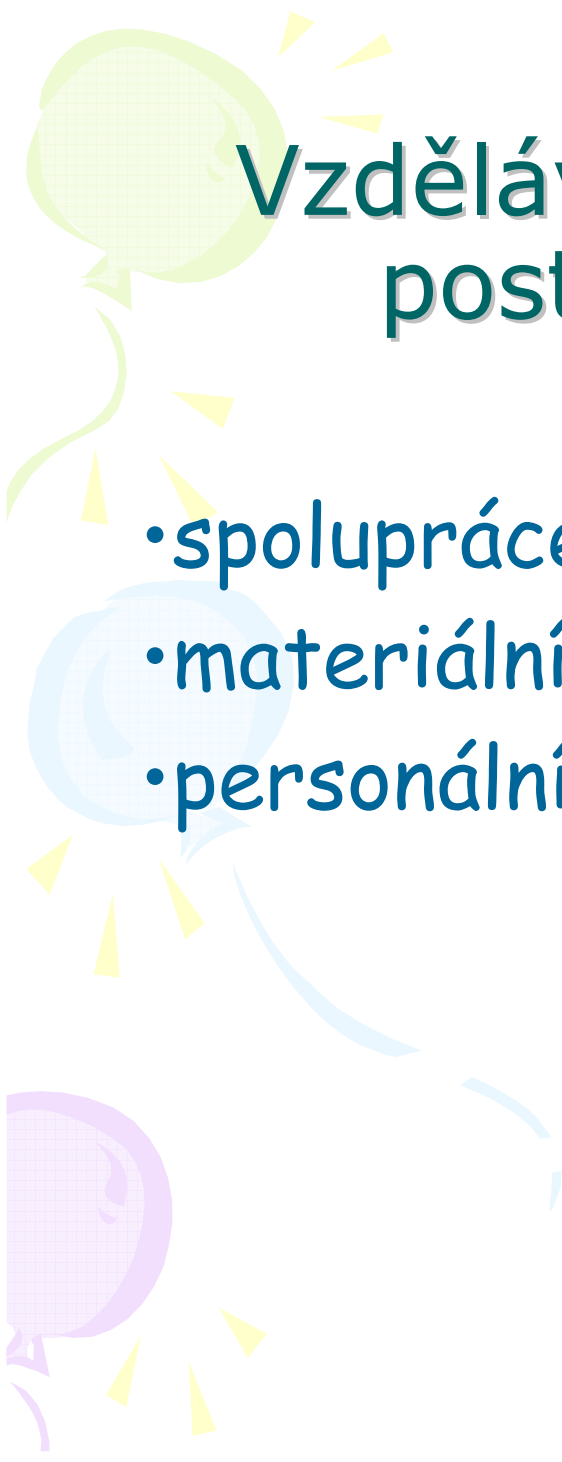
Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka se sluchovým postižením

Kategorizace sluchových postižení:

- nedoslýchavost:
 - lehká (26-40 dB)
 - středně těžká (56-70 dB)
 - těžká (71-90 dB)
- zbytky sluchu (91-110 dB)
- hluchota (ztráta sluchu větší než 110 dB)

Kochleární implantát

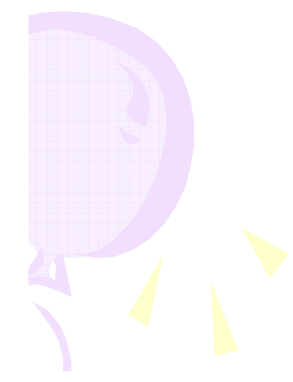

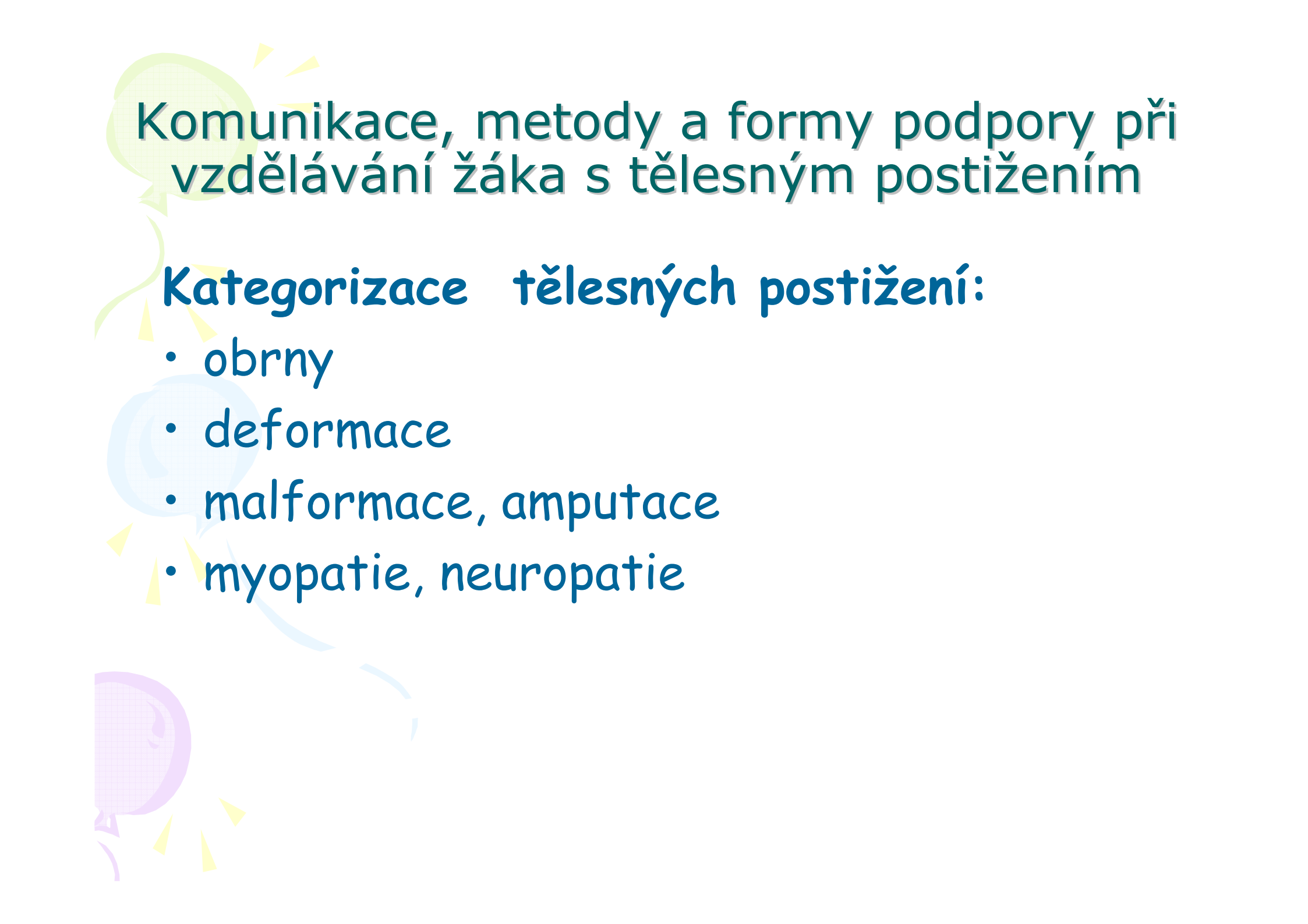
Vzdělávání žáků se sluchovým postižením v běžné škole

- spolupráce se SPC
- materiální zajištění
- personální zajištění

Vzdělávání žáků se sluchovým postižením ve speciální škole

- orální metoda
 - manuální metoda
 - totální komunikace
 - bilingvální přístup
-
-

Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka s tělesným postižením

Kategorizace tělesných postižení:

- obrny
- deformace
- malformace, amputace
- myopatie, neuropatie

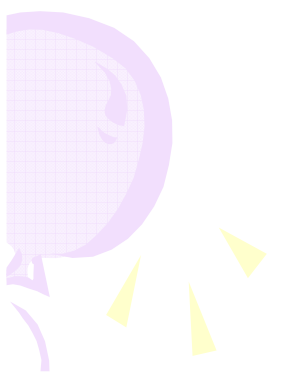

Zdravotní oslabení

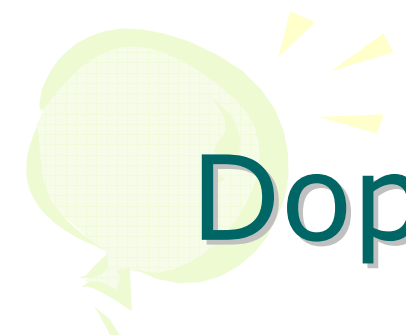
Nemoc: stav organismu, kdy je narušená jeho schopnost přizpůsobovat se podmínkám prostředí.

Kategorizace:

- chronická onemocnění
- onkologická onemocnění
- epilepsie

Zdravotní oslabení: stav rekonvalescence po delší nemoci, stav ohrožení zdraví následkem vlivů škodlivého prostředí či životosprávy.

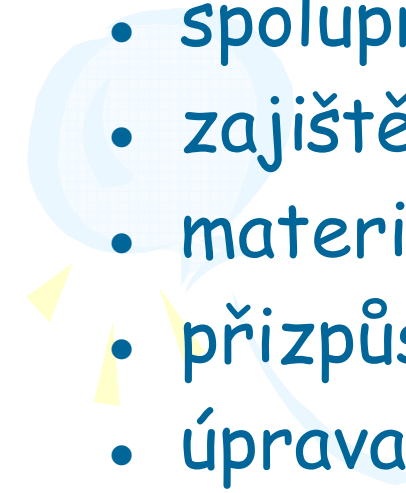
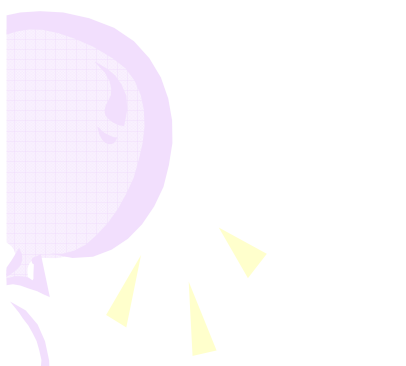
Dopad tělesného postižení

Při tělesném postižení, resp. postižení hybnosti, jsou limitovány tyto oblasti:

- uspokojování základních fyziologických potřeb
 - existenční zajištění (vč. pracovního uplatnění)
 - výkon a uplatňování občanských práv a svobod
 - přísun podnětů, informací, poznatků
 - formativní působení sociokulturních činitelů
 - příležitost k sebeprezentaci a navazování sociálních kontaktů
 - podpora zdraví a upevňování kondice
 - sebeobsluha a samostatnost
 - zábava a prožitek
-

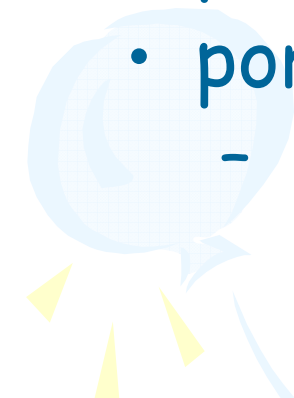
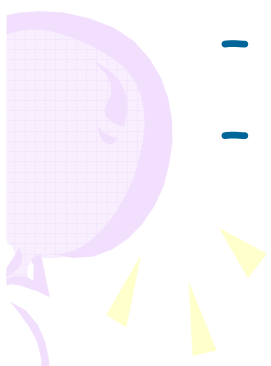
Vzdělávání žáků s tělesným postižením a zdravotním oslabením v běžné škole

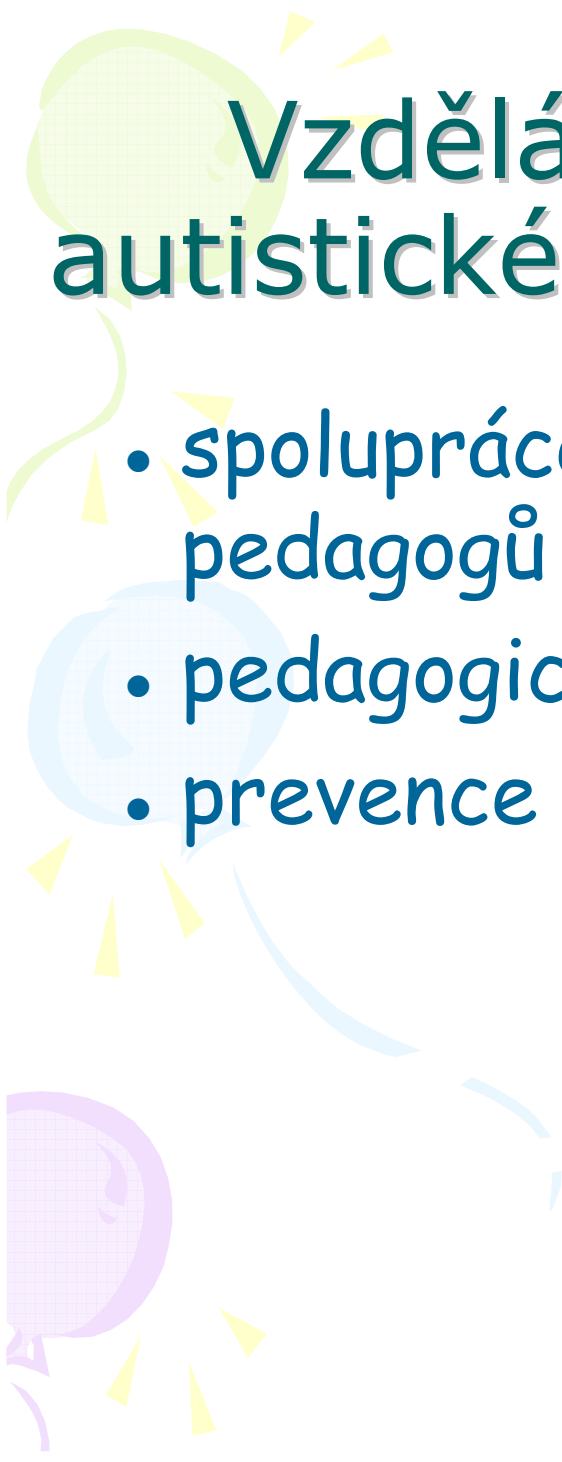
-
- spolupráce se SPC
 - zajištění bezbariérovosti
 - materiální zajištění
 - přizpůsobení obsahu výuky
 - úprava režimu
-

Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka s autismem

Klasifikace poruch autistického spektra:

- pervazivní vývojové poruchy
 - poruchy autistického spektra:
 - dětský autismus:
 - nízkofunkční
 - středněfunkční
 - vysocefunkční
 - atypický autismus
 - dezintegrační porucha
 - Aspergerův syndrom
-
-

Vzdělávání žáků s poruchou autistického spektra v běžné škole

- spolupráce se SPC - informovanost pedagogů
- pedagogická asistence
- prevence šikany

Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka se SPUCH

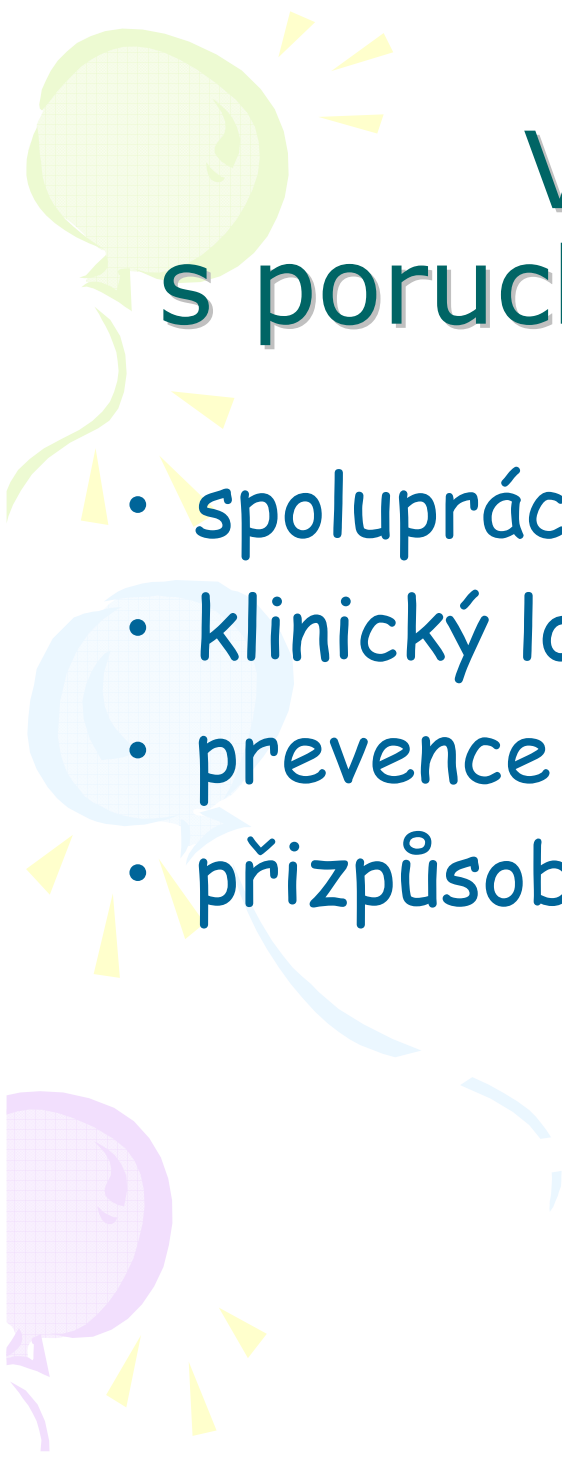
- dyslexie
- dysgrafie
- dysortografie
- dyskalkulie
- dyspraxie
- dysmúzie, dyspinxie

-
- jedinci, u nichž se specifická porucha objevuje v oblasti učení motorických, matematických nebo jazykových dovedností včetně písemného projevu, nebo v oblasti sociálních dovedností, tj. chování, u nichž bylo toto postižení potvrzeno na základě psychologického a speciálně-pedagogického vyšetření
 - integrace nejběžnější ze všech typů zdravotních postižení
 - IVP – doporučené pedagogické postupy

Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka s poruchami řeči

- vývojové poruchy řeči
 - vývojová dysfázie
 - poruchy artikulace (dysartrie, dyslalie)
 - specifické poruchy řeči
- získané poruchy řeči
 - afázie
- poruchy plynulosti řeči
 - balbuties
 - breptavost
 - elektivní mutismus

Vzdělávání žáků s poruchou řeči v běžné škole

- spolupráce se SPC
- klinický logoped
- prevence šikany
- přizpůsobení obsahu a rozsahu výuky

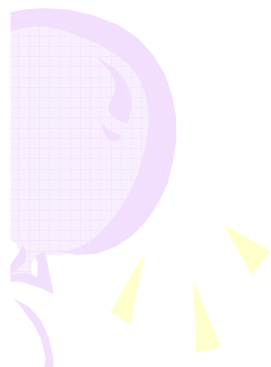

Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka s poruchou chování

Dle MKN:

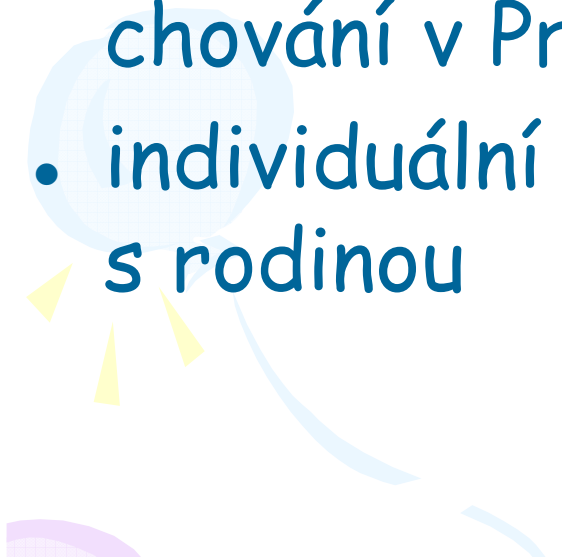
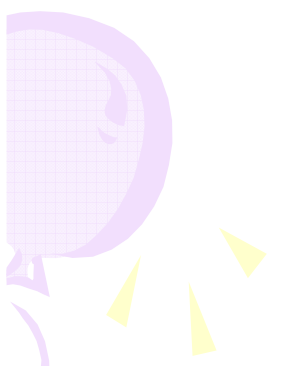

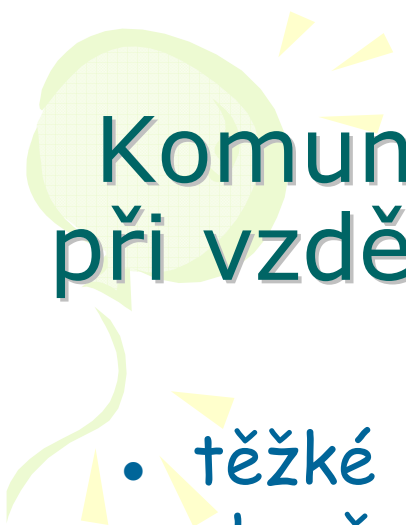
Opakující se trvalý vzorec disociálního, agresivního a vzdorovitého chování, které porušuje sociální normy a očekávání přiměřená věku dítěte.

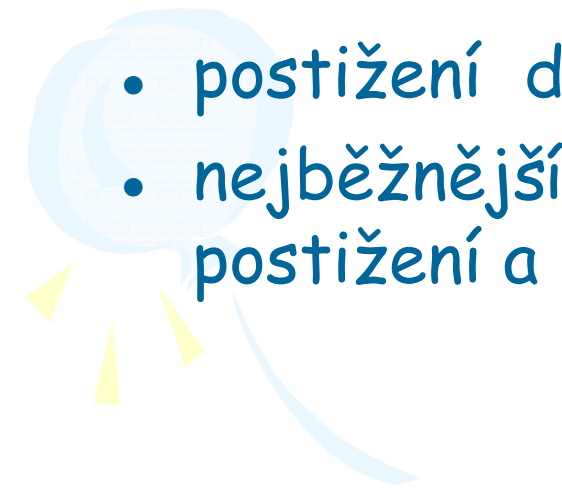
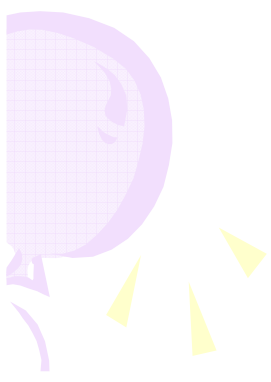

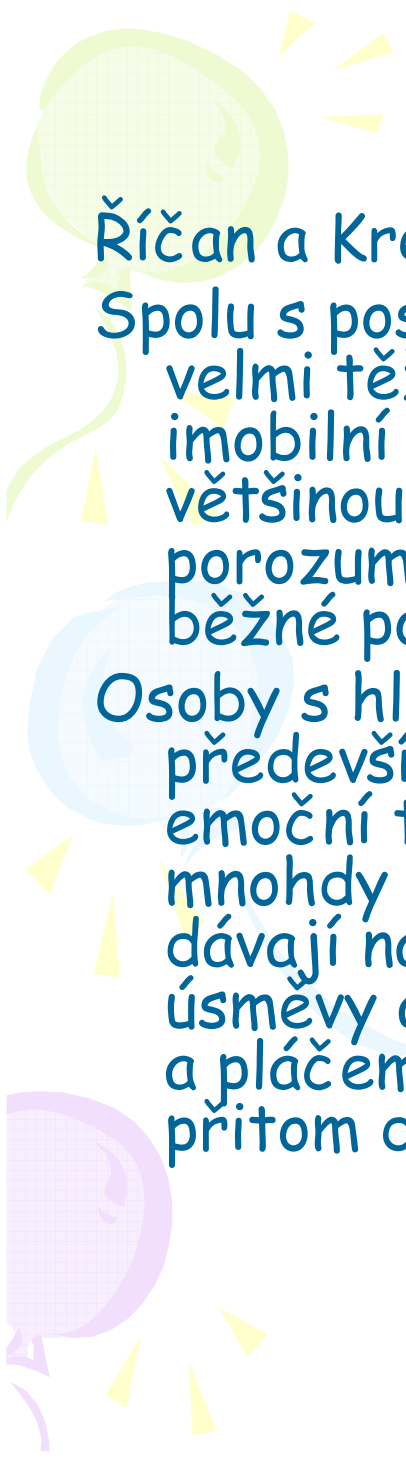
Vzdělávání žáků s poruchou chování v běžné škole

- spolupráce se SVP (SPC pro děti s poruchami chování v Praze Zlíchově)
 - individuální a skupinová psychoterapie, práce s rodinou
-
-

Komunikace, metody a formy podpory při vzdělávání žáka s těžkým postižením

- těžké (kombinované) vady spojené s trvalým ohrožením života
 - postižení dvěma nebo více druhy vad
 - nejběžnějším případem: spojení tělesného postižení a mentální retardace
-
-

Říčan a Krejčířová (1997) o osobách s $IQ < 20$:

Spolu s postižením intelektu je u těchto osob pravidlem i velmi těžké postižení pohybové, často jsou zcela imobilní nebo schopny jen minimálního pohybu, většinou si neosvojí ani základy mluvené řeči a porozumění řeči bývá omezeno pouze na některé běžné pokyny.

Osoby s hlubokou mentální retardací reagují citlivě především na taktilní podněty a zvuky, zejména na emoční tón hlasu, reakce na zrakové podněty bývají mnohdy omezené. Jejich komunikace bývá globální - dávají najevo svoji spokojenost celkovou relaxací, úsměvy a nespokojenost vyjadřují stoupajícím napětím a pláčem, k emočním podnětům z okolí mohou být přitom dosti citlivé.

Obsah učiva v rehabilitačním programu

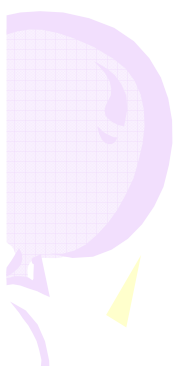
- smyslová výchova (rozvoj zrakového, sluchového, hmatového, prostorového, čichového a chuťového vnímání)
 - rozumová výchova (poznávací schopnosti, komunikační dovednosti, řečová výchova, rozvoj logického myšlení a paměti, rozvoj grafických schopností)
 - pracovní a výtvarná výchova (sebeobsluha, hygiena, stolování, péče o okolní prostředí, práce s různými druhy materiálu)
 - hudební a pohybová výchova (sluchová, dechová a hlasová cvičení, rytmická cvičení, hudebně pohybová cvičení, poslech hudby)
 - rehabilitační tělesná výchova (rozvoj hybnosti, motoriky)
-

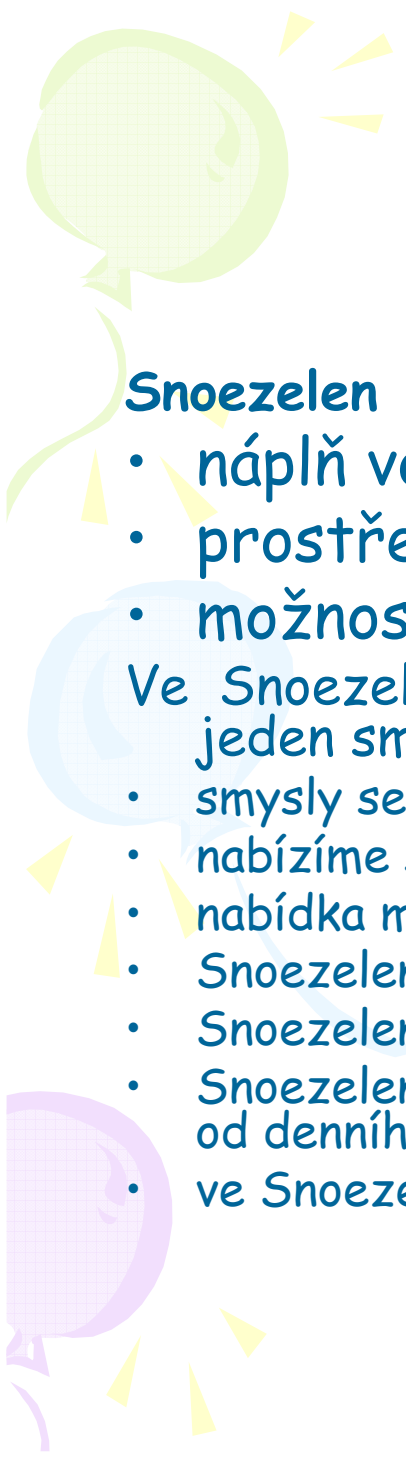

§42 školského zákona Vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením

Dítěti s hlubokým mentálním postižením stanoví krajský úřad místně příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte se souhlasem zákonného zástupce dítěte takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým možnostem dítěte, a to na základě doporučujícího posouzení odborného lékaře a školského poradenského zařízení. Krajský úřad zároveň zajistí odpovídající pomoc při vzdělávání dítěte, zejména pomoc pedagogickou a metodickou. Dojde-li ke změně duševních a fyzických možností dítěte, krajský úřad způsob vzdělávání odpovídajícím způsobem upraví.

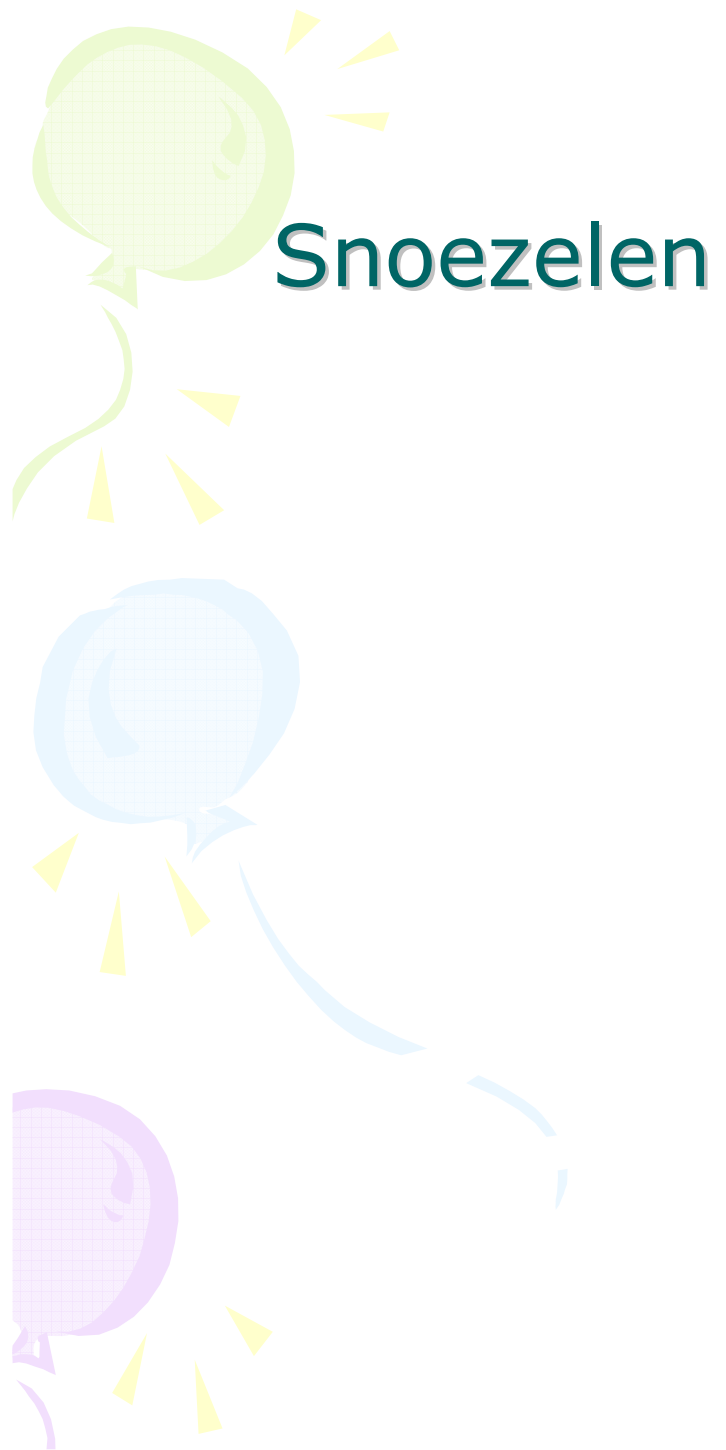
Snoezelen

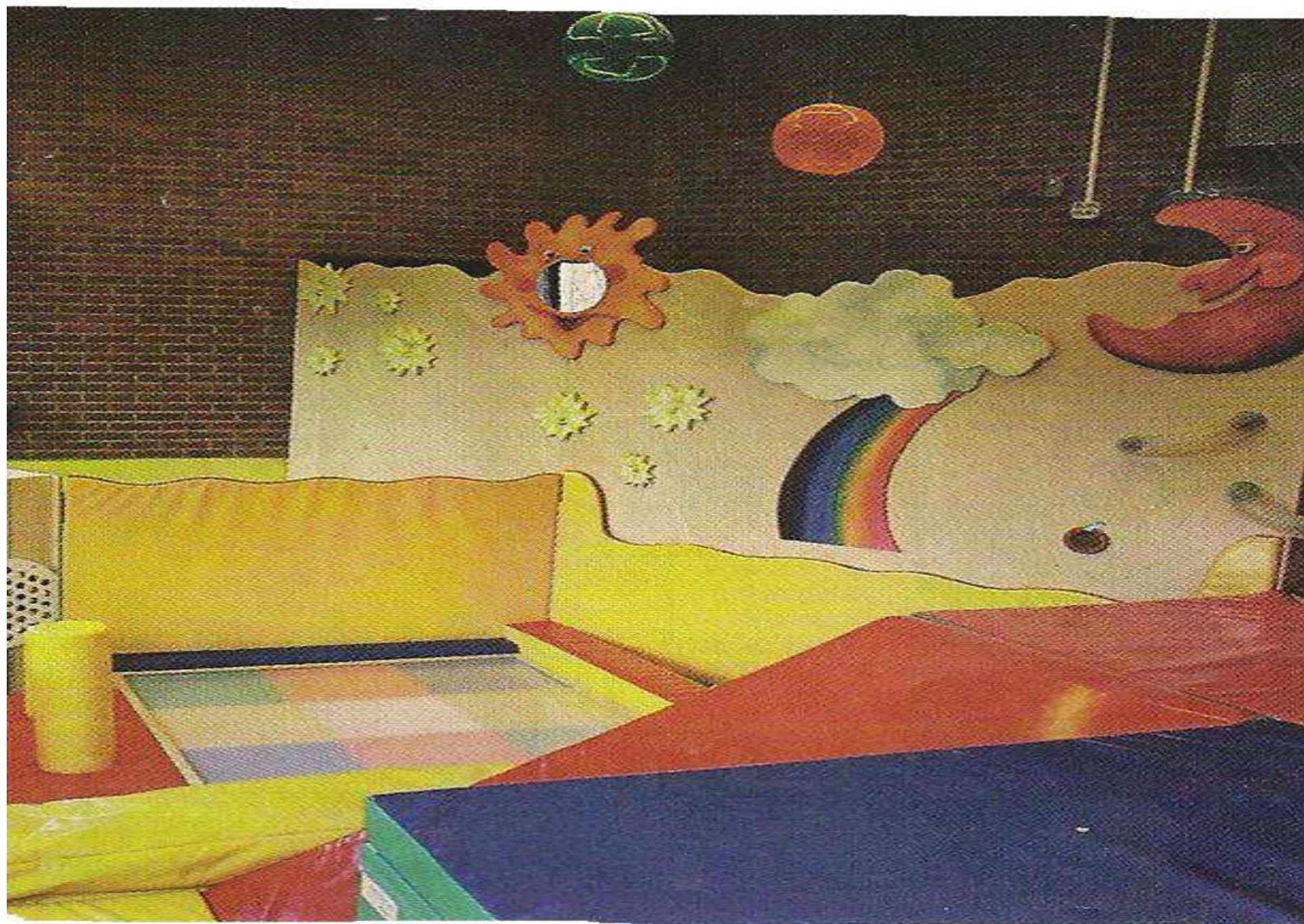
Snoezelen nabízí dětem s nejtěžšími postiženími:

- náplň volného času
- prostředek celkového uvolnění
- možnost seberealizace

Ve Snoezelenu se v protikladu k běžnému dni koncentrujeme na jeden smysl.

- smysly se snažíme oslovovat do hloubky, ne do šířky
- nabízíme stimuly jednotlivě, některé redukuje
- nabídka má nabízet příjemnou smyslovou zkušenost
- Snoezelen musí být podnětný prostor
- Snoezelen musí vyzařovat pohodu a klid
- Snoezelen má vytvořit snovou atmosféru, kde můžeme dojít k uvolnění od denního stresu
- ve Snoezelenu se nic nemusí a vše je dovoleno

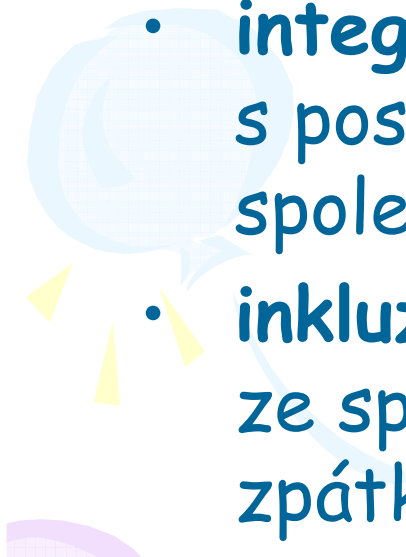

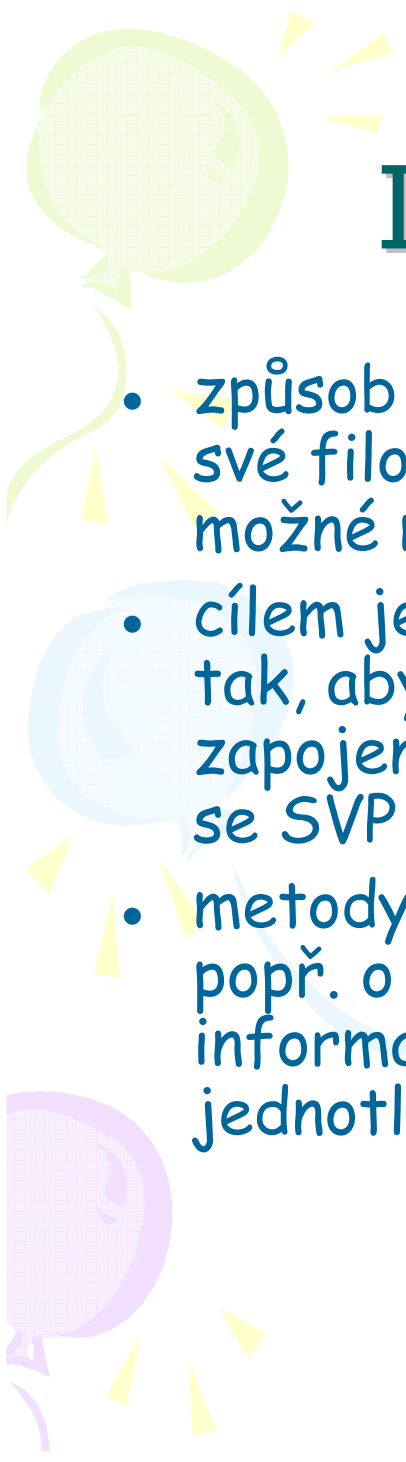
Problematika integrace a inkluze žáků se zdravotním postižením

- **segregace** (oddělení, rozdělení): přeřazování žáků z běžných do speciálních škol
 - **integrace**: bezproblémové začlenění jedince s postižením do pracovního a společenského prostředí
 - **inkluze**: předpokládá, že jedinec nebyl nikdy ze společnosti vyřazen, proto není třeba ho zpátky začleňovat
 - **exkluze**: vyloučení ze skupiny
-
-

Inkluze

- fyzická koexistence žáků se SVP a žáků bez speciálních vzdělávacích potřeb na jednom místě
 - žáci se SVP mají právo na takové kurikulum, které odpovídá jejich potřebám; vzdělávací systém má povinnost jim je poskytnout
 - nutnost vytvoření podmínek technických, organizačních, personálních, metodických (potřebný servis pro žáka)
 - proces institucionalizace péče o postižené děti v Evropě trval od 2.pol.18. století, proto opačný trend (inkluze) nemůže být krátkodobý
-

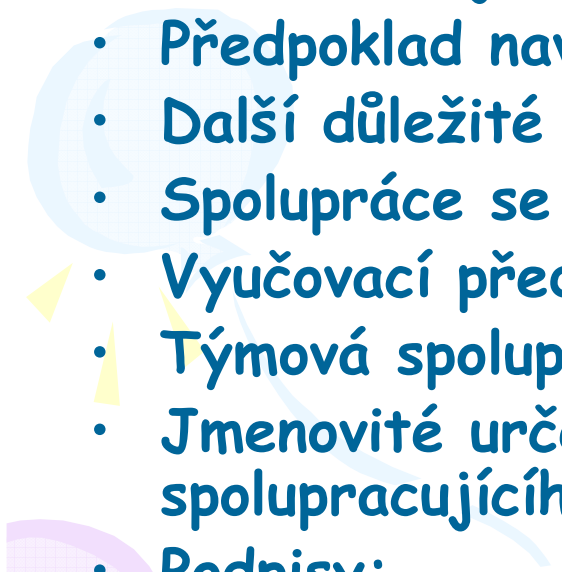
Inkluzivní hodnocení

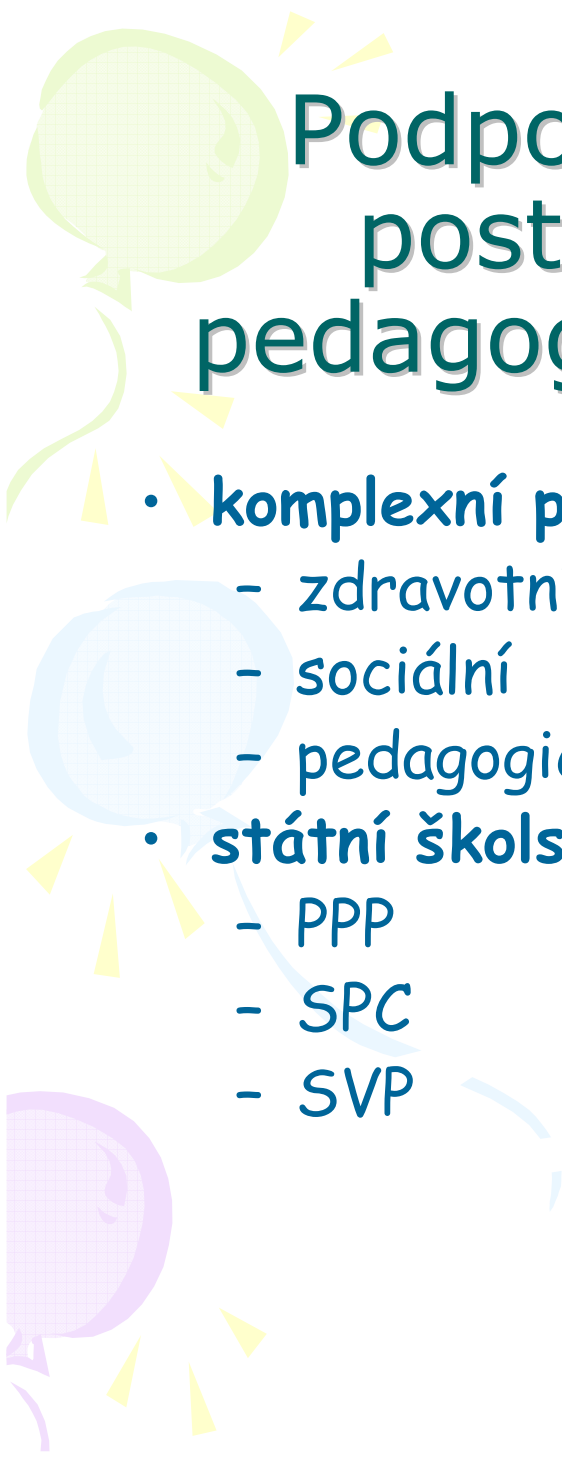
- způsob hodnocení ve školách hlavního proudu, který ve své filosofii i v praktickém užití podporuje v nejvyšší možné míře učení všech žáků
- cílem je nastavení systémových i praktických procesů tak, aby podporovaly a zvyšovaly úspěšnost inkluze a zapojení všech žáků ohrožených exkluzí včetně žáků se SVP
- metody inkluzivního hodnocení referují o výsledcích, popř. o výstupech vzdělávání, poskytují zároveň učitelům informace o možnostech rozvoje a zkvalitnění výuky jednotlivce nebo skupiny

Individuální plány pro žáky se zdravotním postižením

Schéma pro vytvoření individuálního vzdělávacího plánu

- Název školy:
- Individuální vzdělávací program pro školní rok _____/_____
- Jméno žáka, datum narození, bydliště:
- Třída, třídní učitel:
- Vyšetření, kontrolní vyšetření:
- Učební dokumenty:
- Pedagogická diagnóza žáka:
- Speciálněpedagogická a psychologická péče:
- Nezbytné kompenzační a učební pomůcky, vybavení, učebnice, učební texty apod. včetně zdůvodnění:

-
-
-
- Návrh případného snížení počtu žáků ve třídě včetně zdůvodnění:
 - Účast dalšího pedagogického pracovníka (tlumočníka znakového jazyka, ped.asistenta), zdůvodnění:
 - Předpoklad navýšení finančních prostředků:
 - Další důležité informace:
 - Spolupráce se zákonnými zástupci:
 - Vyučovací předmět:
 - Týmová spolupráce mezi učiteli:
 - Jmenovité určení poradenského pracovníka spolupracujícího se školou:
 - Podpisy:
 - Datum vypracování IVP:

Podpora žáka se zdravotním postižením, jeho rodiny a pedagogických pracovníků školy

- **komplexní podpora:**
 - zdravotní
 - sociální
 - pedagogická
- **státní školská poradenská zařízení:**
 - PPP
 - SPC
 - SVP

Legislativní zakotvení

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

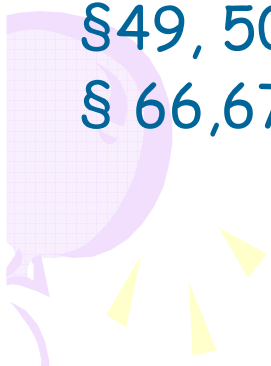
§ 16 Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

▶ §18 Individuální vzdělávací plán

§41 Individuální vzdělávání

§42 Vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením

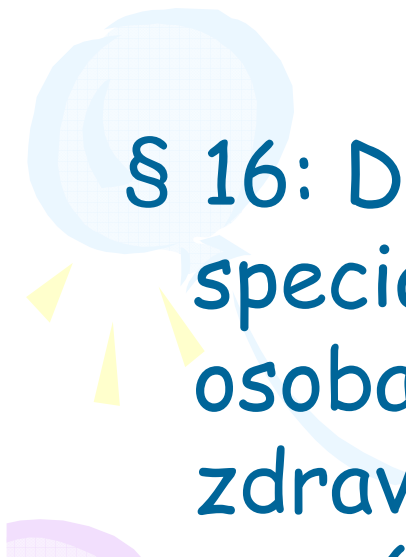
§49, 50 Průběh základního vzdělávání

§ 66,67,68 Průběh středního vzdělávání

Vyhláška 73/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

§ 16: Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním.

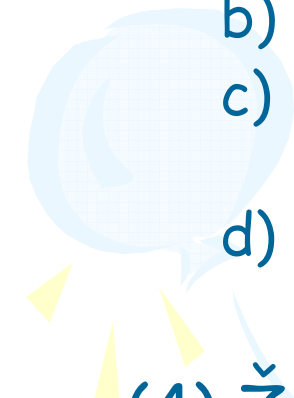

§3

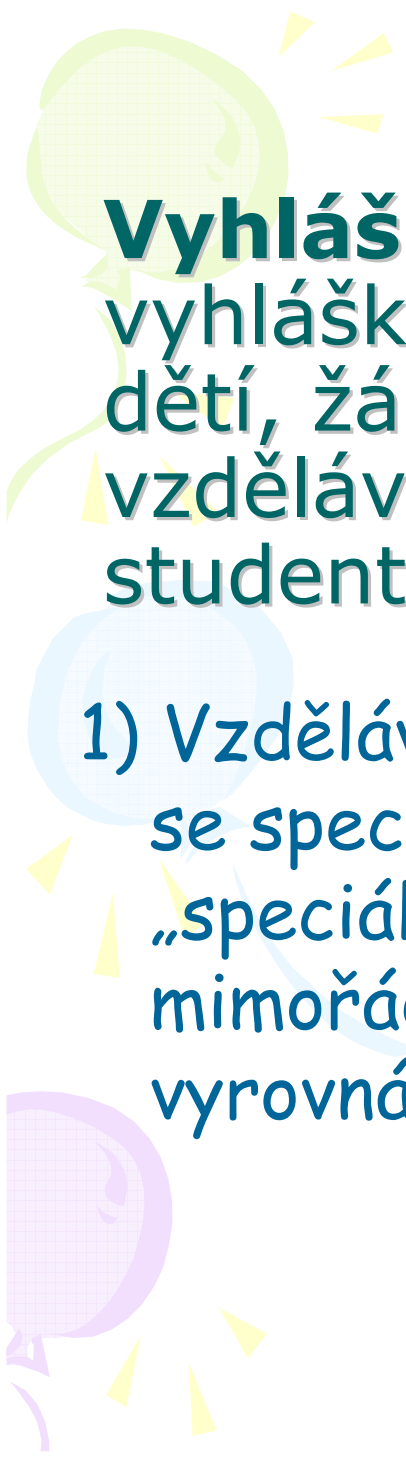
(1) Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením je zajišťováno:

- a) formou individuální integrace
- b) formou skupinové integrace
- c) ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením
- d) kombinací forem uvedených pod písmeny a-c

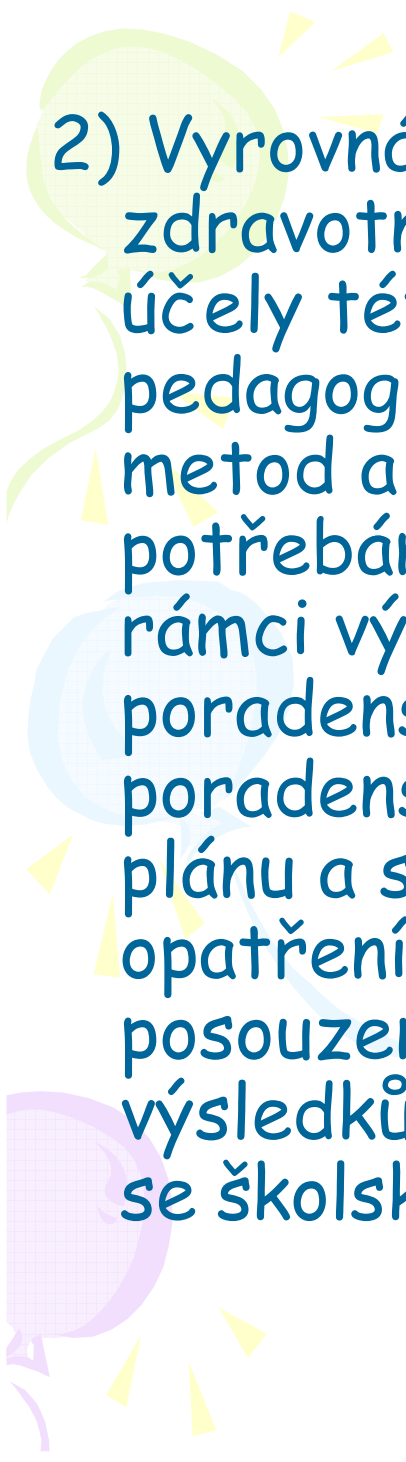
(4) Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.

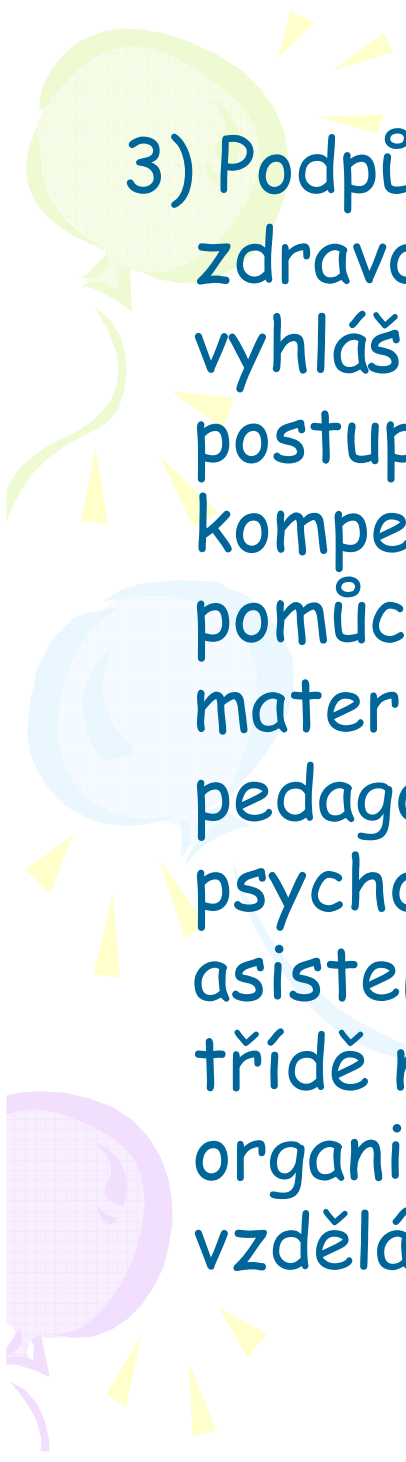

Vyhláška 147/2011 Sb., kterou se mění
vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání
dětí, žáků a studentů se speciálními
vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a
studentů mimořádně nadaných, čl.I, § 1:

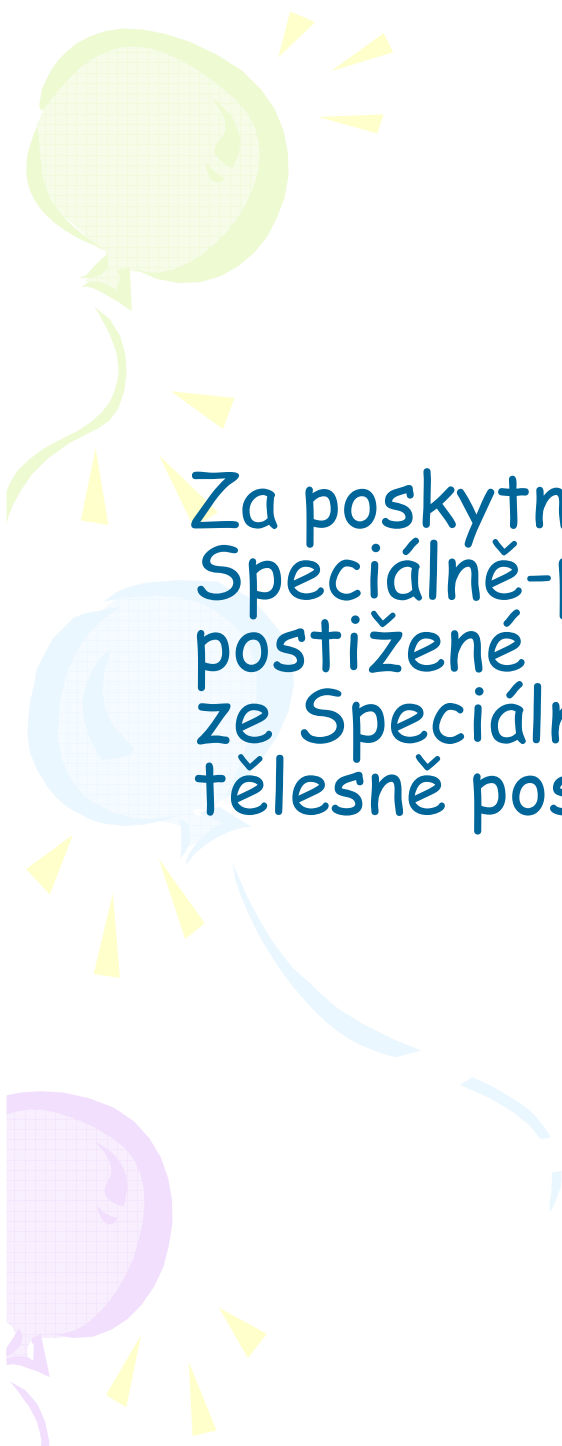
- 1) Vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen „žák“) se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen „speciální vzdělávání“) a vzdělávání žáků mimořádně nadaných se uskutečňuje s využitím vyrovnávacích a podpůrných opatření.

2) Vyrovnávacími opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním se pro účely této vyhlášky rozumí využívání pedagogických, popřípadě speciálněpedagogických metod a postupů, které odpovídají vzdělávacím potřebám žáků, poskytování individuální podpory v rámci výuky a přípravy na výuku, využívání poradenských služeb školy a školských poradenských zařízení, individuálního vzdělávacího plánu a služeb asistenta pedagoga. Škola tato opatření poskytuje na základě pedagogického posouzení vzdělávacích potřeb žáka, průběhu a výsledků jeho vzdělávání, popřípadě ve spolupráci se školským poradenským zařízením.

3) Podpůrnými opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně-pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.

Za poskytnutí obrazových materiálů děkuji
Speciálně-pedagogickému centru pro zrakově
postižené v Liberci a Mgr. Kamile Červinkové
ze Speciálně-pedagogického centra pro
tělesně postižené v Liberci.

Děkuji za pozornost.

Kontakt:

Mgr. Dana Moravcová

SPC pro tělesně postižené Liberec

tel. 725 349 097, e-mail: spcprotp@seznam.cz